

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ІНСТИТУТ ЖУРНАЛІСТИКИ

ЧУВАКОВА ОЛЕКСАНДРА ОЛЕГІВНА

УДК 007:316.77

**ТЕХНОЛОГІЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ
В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

Спеціальність 27.00.06 –
прикладні соціально-комунікаційні технології

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук із соціальних комунікацій

Київ – 2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі соціальних комунікацій Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Науковий керівник: доктор політичних наук, професор
Порфімович Ольга Леонідівна,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, Інститут журналістики, професор кафедри
соціальних комунікацій

Офіційні опоненти: доктор політичних наук, доцент
Грубов Володимир Михайлович,
Київський національний торговельно-
економічний університет, професор
кафедри філософських та соціальних наук

кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент
Балинський Ігор Олексійович,
Український Католицький Університет (м.Львів), гуманітарний
факультет, доцент кафедри журналістики

Захист відбудеться «16» жовтня 2012 року об 12:00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.001.34 Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 04119, м. Київ, вул. Мельникова, 36/1, Інститут журналістики.

З дисертацією можна ознайомитися в Науковій бібліотеці імені М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 01033, м. Київ, вул. Володимирська, 58.

Автореферат розіслано «14» вересня 2012 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат філологічних наук, доцент

Корнеєв В. М.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Проблеми безпеки в усіх її видах, сферах і вимірах завжди були одними з найважливіших проблем людського буття. Якщо життєздатність людини залежить, насамперед, від стану її здоров'я, то життєспроможність суспільства й держави залежить від рівня їх безпеки. Безпеки, як і здоров'я, ніколи не буває забагато. Коли країна квітне, а держава міцніє, більшість громадян навряд чи замислюється, якою мірою це пов'язано з якістю їхньої безпеки. Коли ж країна та суспільство потерпають від різних негараздів, загальна увага зосереджується в першу чергу на механізмах виходу з кризи й недопущення її в майбутньому.

Насамперед це стосується такого інтегративного механізму, який є системою соціальних комунікацій.

У свою чергу, функціонування такої системи неможливе без забезпечення належного рівня захисту від деструктивних впливів як зовнішнього, так і внутрішнього походження. Звичайно, розуміння безпеки не є чимось застиглим і метафізичним. Безпека, особливо національна, — це складне, багатовимірне явище. І якщо теорія прагне виявити всі можливі підходи до проблеми безпеки, то практика приречена постійно робити вибір на користь одного з них. Для того, щоб цей вибір виявився безпомилковим, необхідно і з наукової і з практичної позицій враховувати всю багатofакторність, багатогранність та багатofункціональність національної безпеки.

Головною функцією кожної держави є забезпечення максимально сприятливих умов для життя та діяльності суспільства і своїх громадян, захист життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави від внутрішніх загроз та небезпек. Одним з найбільш розповсюджених і найчастіше застосованих засобів інформаційно-психологічного впливу є так звана «інформаційна агресія», яка сьогодні представляє собою «зброю масового психологічного ураження». У зв'язку з цим, актуальність дисертаційної роботи зумовлена необхідністю розробки й втілення в практику ефективної системи інформаційного захисту соціальних комунікацій; потребою в уточненні та вдосконаленні окремих положень теорії інформаційного протистояння; необхідністю наукового аналізу форм і методів інформаційно-психологічного захисту національного інформаційного простору від інформаційних агресій; потребою в уточненні і розробці практичних рекомендацій з підвищення ефективності національної інформаційної політики та забезпечення належного рівня її безпеки. Вивчення та аналіз наукових доробок з теми дисертації дозволили зробити висновок про її міждисциплінарний характер. Тема дисертаційної роботи визначена дослідженням особливостей сучасної «інформаційної зброї» в умовах глобального інформаційного суспільства, розкритті сучасних тенденцій прояву інформаційних агресій і можливостей національної політичної та інформаційної безпеки в їх ефективному й своєчасному знешкодженні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукова робота тісно пов'язана з усіма напрямками НДР № 06БФ045-01 «Дослідження в галузі українського журналістикознавства: методологія, термінологія, стандарти» Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Дисертаційна робота також відповідає темі кафедри соціальних комунікацій Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка «Вплив новин на аудиторію: медіаефекти», оскільки в ній обґрунтована авторська класифікація інформаційно-психологічних дій для їх використання в соціальних комунікаціях.

Мета дисертації – дослідити технології, закономірності та особливості сучасних комунікаційних процесів в площині інформаційної безпеки.

Завдання роботи - розглянути сутність і структуру ворожих інформаційно-психологічних впливів, зокрема інформаційних інтервенцій, їх роль і місце у сфері міжнародних відносин; проаналізувати особливості інформаційно-психологічної боротьби як засобу політико-дипломатичної боротьби, економічної і духовно-ідеологічної експансії держав; здійснити структурну класифікацію інформаційно-психологічного компоненту соціальних комунікацій, що використовуються в сучасній політичній боротьбі та інформаційному протистоянні; розробити основні принципи і напрями нейтралізації інформаційних агресій, зокрема, превентивної, випереджувальної, наступальної контрпропаганди.

Об'єкт дисертаційної роботи — сучасні соціальні комунікації як засіб досягнення політичних та інформаційних переваг у міжнародній та внутрішньополітичній сферах.

Предметом дослідження є проблеми й особливості гарантування безпеки ефективного функціонування вітчизняних соціальних комунікацій.

Методи дослідження. Теоретико-методологічний комплекс зумовлений метою та особливостями досліджуваного явища. Системний підхід до соціальних комунікацій, уможлививши запропонування якісно нової концепції їх позиціонування у сфері інформаційного впливу. Логіко-семантичний метод сприяв поглибленню понятійного апарату в цій галузі. За допомогою системно-структурного методу досліджено процеси формування позитивного іміджу України у свідомості масової аудиторії. Суб'єктно-об'єктний підхід використовувався при розгляді управління процесами гарантування безпеки соціальних комунікацій. Історико-порівняльний метод було використано при розгляді всього спектру соціальних комунікацій. Статистичний метод застосовано для показу параметрів національного інформаційного простору, національної аудиторії інтенсивності інформаційних процесів.

Робота є міждисциплінарним дослідженням. Відповідно до поставленої мети в дисертації разом з працями з політології та культурології, іміджології, теорії та практики інформаційної боротьби і теорії соціальних комунікацій широко використовуються наукові розробки з філософії, загальної теорії права, галузевих юридичних наук, журналістики, теорії комунікації, соціології, у тому числі соціології масової комунікації та соціології громадської думки, статистики, психології, менеджменту, маркетингу та реклами.

Нормативною та емпіричною базою дисертації стали норми Конституції України та інших законодавчих і підзаконних актів, передусім законів України, постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів України, Указів Президента України, а також довідкова література, статистичні матеріали, дані соціологічних досліджень, контент-аналіз змісту зарубіжних і вітчизняних ЗМІ.

Наукова новизна одержаних результатів полягає: у систематизації понятійно-категорійного апарату практики і теорії сучасного інформаційного суперництва; в авторському трактуванні поняття «сучасна інформаційно-психологічна боротьба» на основі виявлення його сутнісних ознак; в обґрунтуванні авторської класифікації інформаційно-психологічних дій з метою їх використання в соціальних комунікаціях; у дослідженні особливостей використання піар-категорії «позитивний імідж» у технології знешкодження інформаційних агресій; у системному розгляді контрпропагандистських можливостей національного інформаційного простору.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що ідеї та висновки дисертації можуть бути використані для вдосконалення системи захисту вітчизняних соціальних комунікацій від негативних і руйнівних впливів; у науково-педагогічній роботі при розробці нових навчальних програм; у мовній практиці вітчизняних ЗМІ; у розробці практичних та методичних рекомендацій для впровадження прийнятої Доктрини інформаційної безпеки соціальних комунікаційних процесів як узагальнювального і координувального державно-адміністративного документа у сфері безпеки соціальних комунікацій.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота, автореферат й опубліковані наукові статті виконані самостійно.

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження доповідались на підсумкових наукових конференціях: II Міжнародній науково-практичній конференції «Простір гуманітарної комунікації: трансформації академічного дискурсу» (Київ), 23 – 25 жовтня 2009 р.; VIII Міжнародній міждисциплінарній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Шевченківська весна» (Київ), 22 – 26 березня 2010 р.; IX Міжнародній науковій конференції «Міжкультурні комунікації: наукові школи і сучасні напрями лінгвістичних досліджень» (Алушта, Крим), 24 – 27 травня 2010 р.; Науково-практичній конференції професорсько-викладацького складу, докторантів, аспірантів, магістрів та студентів (Київ), квітень 2011 р.; Всеукраїнській науковій конференції «Соціальні комунікації: стан, проблеми, тенденції» (Київ), 26 – 27 квітня 2012 р.; на Міжнародному науковому форумі «Простір гуманітарної класифікації» [Електронний ресурс], 2009 р. Матеріали дисертації було використано в програмі

«Досвід» на тему «Інформаційна боротьба та інформаційна безпека в сучасних умовах» 15 листопада 2011 року на УТ-1.

Структура роботи. Відповідно до мети і предмета дослідження дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, переліку використаних джерел (154 позиції). Загальний обсяг дисертації складає 158 сторінок. З них 145 сторінок — наукового тексту. Перелік використаних джерел складає 11 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір наукової теми, зв'язок роботи з науковими темами Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка (де виконано дисертацію), визначено мету і завдання дослідження, предмет та об'єкт наукового пошуку, названо обрані методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення одержаних результатів і висновків, відзначено особистий внесок здобувача, названо апробацію результатів наукового пошуку в телевізійній програмі УТ 1 і на наукових конференціях.

У **розділі 1. «Інформаційна безпека соціальних комунікацій як складова системи національної безпеки»** зроблено огляд наукових праць, пояснено основні теоретичні поняття роботи, розкрито внесок дослідників, які вивчали проблеми безпеки соціальних комунікацій як різновиду інформаційної безпеки в системі національної безпеки, дослідників інших галузей (теріології, кримінології, політології, соціальної психології). Розділ складається з трьох підрозділів і висновків.

У **підрозділі 1.1. «Безпека соціальних комунікацій як комплексна категорія»** здійснено порівняльний зміст наявних дефініцій національної безпеки як визначальної щодо інформаційної безпеки категорії, подано авторське визначення сутності інформаційної безпеки: безпека соціальних комунікацій — це, насамперед їх невразливість від зовнішніх і внутрішніх загроз. Безпека соціальних комунікацій — це такий їх стан, який забезпечує стабільний розвиток суспільства, відбиває інтереси всіх його соціальних груп, сприяє консолідації нації та дозволяє ефективно розв'язувати завдання економічного, соціального і культурного розвитку.

У **підрозділі 1.2. «Політична компонента інформаційної безпеки соціальних комунікацій»** досліджено роль, значення і місце політичної компоненти інформаційної безпеки для безперешкодної ефективної роботи соціальних комунікацій в суспільстві. Встановлено, що політична безпека як різновид, атрибут і чинник національної безпеки є одним з найважливіших інструментів, за допомогою яких забезпечується інформаційна безпека соціальних комунікацій держави і суспільства, що позитивно впливає на стабільність його позитивного існування.

Якщо загрозою інформаційній безпеці соціальних комунікацій можна вважати все, що може перешкоджати реалізації національних інтересів, то небезпекою є:

а) сукупність умов і чинників, які викликають порушення нормального (штатного) функціонування й розвитку людини, суспільства, держави;

б) загроза в дії, реалізація загрози її перетворення з можливості на дійсність.

Небезпеки, як і загрози, можуть бути класифіковані на підставі:

- джерела виникнення;
- сфери існування;
- інтенсивності;
- методів і засобів (інструментарію) реалізації;
- тривалості;
- коефіцієнту деструктивності (ступеня шкідливості);
- структури (прості, складні, комбіновані);
- ареалу розповсюдження (локальні або загальні).

Виникнення ефективної системи національних соціальних комунікацій можливе тільки на ґрунті колективної національної ідентичності, яка:

- створюється елітами (духовною інтелектуальною, політичною, науковою);
- має зовнішній і внутрішній прояви;
- постійно змінюється;

- є багатоаспектним, динамічним явищем.

Існують історичний, політичний, мовний, культурний, територіальний, релігійний, етнічний, часовий та інші взаємовпливові й взаємозумовлені аспекти колективної національної ідентичності (так, наприклад, найактуальніший політичний ідентит — державна незалежність; територіальні ідентити — Дніпро-Славутич, Карпати, Крим; історичні ідентити — Запорізька Січ, Голодомор, Чорнобиль; ідентифікована самоназва — Україна).

Основними принципами забезпечення інформаційної безпеки у сфері соціальних комунікацій України є:

- пріоритет прав та свобод людини і громадянина;
- верховенство права;
- пріоритет договірних (мирних) засобів у розв'язанні конфліктів;
- своєчасність й адекватність заходів із захисту національних інтересів реальним і потенційним загрозам;
- чітке розмежування та взаємодія органів державної влади в забезпеченні національної безпеки;
- демократичний контроль за національним інформаційним простором, воєнною організацією держави та іншими структурами в системі національної безпеки;
- використання в інтересах України міждержавних систем та механізмів міжнародної колективної інформаційної безпеки соціальних комунікацій.

Будь-яке неадекватне (і ускладнене, і спрощене, і перебільшене, і зменшене) сприйняття загроз національній безпеці в цілому й окремим її видам однаково небезпечне і для оцінки наявних ситуацій і для прогнозу на майбутнє. Національними інтересами України у сфері масової інформації є забезпечення конституційних прав і свобод громадян України в інформаційній сфері (зокрема свободи слова, права на отримання інформації і користування нею).

У підрозділі 1.3. «Соціальні комунікації та сучасні маніпулятивні технології» доведено, що всім без винятку політичним системам та епохам притаманне використання двох основних типів політичного управління (і відповідно двох типів соціальних комунікацій): відкритого (явного) і прихованого (таємного). У першому випадку цілі управління ставляться та здійснюються відкрито. В іншому – камуфлюються або замовчуються.

Є всі підстави стверджувати: чим більше не збігаються між собою інтереси суб'єктів й об'єктів політичного управління, тим більш неприйнятним у громадській свідомості є застосування в політиці та соціальному управлінні брутальної фізичної сили й примусу.

Автор вважає, що однією з найбільших внутрішніх політичних небезпек для соціальної комунікації є так звана мікрополітика — усталена, цілеспрямована діяльність керівників установ і підприємств, посадових або службових осіб з реалізації — за допомогою впливу на владу та організаційний порядок — власних інтересів, які не збігаються або суперечать офіційним цілям, цінностям і суспільним інтересам, нормам моралі та права.

Однак, мікрополітика активно використовується не тільки легітимними суб'єктами, а й протизаконними угрупованнями. Межа між політикою і мікрополітикою досить умовна, але взаємовплив і взаємозв'язок між ними важко заперечувати.

По-перше, йдеться про значне посилення впливу так званих фінансово-промислових груп (ФПГ — тимчасове або стале угруповання представників фінансового, промислового, торговельного капіталу, створеного з метою впливу на прийняття державних рішень стратегічного і тактичного рівня для захисту власних економічно-фінансових і політичних інтересів. По-друге, подальша мутація більшості політичних партій в класичному розумінні їх функцій — з репрезентантів тих чи інших соціальних груп і класів у політичні холдинги. По-третє, розподіл і фактично повна приватизація не тільки вітчизняних ЗМІ (електронних, друкованих, мережевих), а й національного інформаційного простору та національного інформаційного продукту.

Таким чином, дослідження проблематики, заявленої в першому розділі роботи, дозволяє авторові стверджувати, що система інформаційної безпеки соціальної комунікації є невід'ємною частиною інформаційної безпеки як однієї зі сфер національної безпеки в цілому; до цього часу не вироблено єдиного теоретичного та практичного підходу до розуміння сутності інформаційної

безпеки; інформаційна безпека є водночас не тільки інструментом забезпечення соціальних комунікацій і нейтралізації ворожих інформаційних впливів, а й його результат; в умовах загострення внутрішніх і зовнішніх протиріч..

У розділі 2. «Соціальні комунікації в умовах інформаційних агресій» розглянуто особливості змін, яких зазнають соціальні комунікації як об'єкт і суб'єкт інформаційних агресій, розкрито особливості інформаційної компоненти сучасного тероризму як деструктивного модулю сучасного глобалізаційного процесу. Йдеться про інформаційно-психологічну експансію — зовні безконфліктне проникнення у сферу соціальних і духовних комунікацій суспільства з метою поступової, плавної, непомітної для нього зміни системи усталених соціальних стосунків, витіснення положень національної ідеології і національної системи цінностей та заміщення їх невітчизняними цінностями й ідеологічними установками, збільшення міри чужого впливу і присутності, встановлення контролю за стратегічними ресурсами інформаційно-телекомунікаційною структурою і національними засобами масової інформації (ЗМІ), нарощування наявності своїх ЗМІ в інформаційній сфері об'єкта проникнення.

За джерелами походження інформаційна агресія може бути зовнішньою (як інформаційна інтервенція) та внутрішньою і використовуватися на всіх рівнях державного, суспільного і приватного життя.

У підрозділі 2.1. «Медіа-тероризм як модератор інформаційних агресій» розглядаються проблеми медіа-тероризму, що є одним з найбільш деструктивних й агресивних знарядь інформаційно-психологічної війни. Сучасний тероризм як концентроване насильство і гранична агресивність, як правило, складається з двох взаємопов'язаних, взаємозумовлених основних фаз: силову й інформаційну, переважання якої характерне для медіа-тероризму. Сучасний терор — це, перш за все, медіа-терор. Медіа-тероризм є цілеспрямованим, планомірним, систематичним використанням можливостей засобів масової інформації (мас-медіа) для створення і тиражування почуттів страху (жаху, занепокоєння, тривоги) і поширення їх в інформаційному просторі з метою агресивного маніпулятивного впливу на центри прийняття владних рішень, населення, суспільну свідомість. Як особливий різновид інформаційно-психологічного агресивного впливу він здійснюється як у відкритій (пропаганда, реклама, агітація, інформаційні повідомлення), так і в прихованій (аудіо- і відеосугестія, тобто звукове й візуальне навіювання, нейролінгвістичне програмування та інші психотехнології) формах. Автор робить висновок, що сучасний тероризм набув нових рис, які могли сформуватися тільки в інформаційному суспільстві. Якщо донині учасником терористичної трагедії, зазвичай, була «діада», яка складалась з двох дійових осіб — терористів та їх жертв, то сьогодні ми бачимо «тріаду», що складається з вищезазначеного «дуету» та мас-медіа.

У підрозділі 2.2. «Електоральні інформаційні агресії» проведено науковий аналіз однієї з найнебезпечніших інформаційних агресій, яка може походити як з внутрішніх, так і з зовнішніх джерел. Хід виборчих кампаній, які відбулися на території колишнього СРСР після його розпаду, засвідчив, що медіа-тероризм «придатний» не тільки для зовнішнього, а й для внутрішнього використання. Саме застосування медіа-тероризму у виборчих перегонах перетворює їх на громадянську інформаційно-психологічну війну. Електоральна практика свідчить, що передвиборні кампанії, зазвичай, розгортаються за одним стандартним сценарієм, який включає, з одного боку, демонстрацію позитивних якостей обслуговуваного (просувного) суб'єкта (кандидата або партії), а з іншого — зосередження уваги електорату на негативних — реальних або уявних, у тому числі й сфабрикованих — якостях конкурентів. За допомогою подібних маніпулятивних технологій фактично створюється своєрідна «Політична піраміда», що по суті ліквідує можливість вільного вибору й усвідомленого впливу виборців на владу.

У підрозділі 2.3. «Кримінальна контркультура і мовна агресія як компоненти внутрішніх інформаційних агресій» вивчено особливості побутових різновидів інформаційних агресій.

Автор звертає увагу на те, що інформаційні агресії широко використовуються не тільки у внутрішньополітичній, зокрема, виборчій боротьбі, а й у так званій кримінальній культурі. Кримінальна культура, точніше субкультура, не є чимось особливим, як це інколи здається. У

будь-якому суспільстві є злочинність і скрізь вона володіє власною субкультурою. Кримінальна субкультура містить плоди культури суспільства і, паразитуючи на цьому суспільстві, також паразитує на культурі, будучи її антиподом, аж ніяк не продовженням.

Щодо культури суспільства кримінальна контркультура є антиподом, оскільки має чітку антисоціальну спрямованість. Кримінальна субкультура — це не частина загальної культури, а її прями́й антипод. Крім того, за своєю природою вона соціально агресивна. Представники кримінальної субкультури не шкодують сил і засобів для того, щоб витіснити кращі вікові традиції культурної спадщини людства і підмінити їх сурогатом сумнівних витворів так званого тюремного мистецтва.

Одним з найменш досліджених різновидів інформаційних агресій є так звана «мовна агресія». Цей феномен агресії як об'єкт вивчення сучасного мовлення в статусі атрибуту соціальних комунікацій і дотепер залишається малодослідженим, особливо на вітчизняному матеріалі — жодна з наявних наукових концепцій, які пояснюють природу людської агресії, не розглядає вербальний прояв агресії як самостійний предмет наукового аналізу.

Вербальна агресія — інформаційна агресія з метою виникнення негативних емоцій як за допомогою інтонацій та інших невербальних компонентів мовлення, так і за допомогою контенту висловлень. Розрізняють такі види вербальної агресії:

1. Вербальна активна пряма агресія — словесна образа або приниження об'єкта.
2. Вербальна активна непряма агресія — розповсюдження негативної інформації (зокрема, це можуть бути злісні наклепи або плітки) про об'єкт агресивного впливу.
3. Вербальна пасивна пряма агресія — блокування спілкування (гальмування інформаційної комунікації) з об'єктом (наприклад, відмова розмовляти з іншою людиною, відповідати на її питання тощо).

Можна стверджувати, що мовна агресія, як і мовне насильство, є виявом мовної інвективності. Інвективність як мовна категорія відбиває природну функцію мови як реалізацію її загальної експресивної функції, тісно пов'язаної з комунікативною й когнітивною функціями. Інвективна функція мови є однією з її природних функцій. Виконання цієї функції для носія мови так само природно, як і виконання комунікативної та інших функцій. Ознаками агресії в соціально-комунікативному акті є: іменники з негативною оцінкою або лайкою (60 – 70 %); домінування у вислові дієслів, що відбивають деструкцію (70 %) – *розбити, зруйнувати, знищити, здавити, зламати* та ін.; негативні вислови, спрямовані на обмеження можливостей (50 %) – *не повинні, не мають права, не дозволити*; вимоги в наказовій, ультимативній формі (30 %) — *вам належить, зобов'язані, повинні*; покладання безумовної провини, граничної відповідальності на об'єкт; агресії (40 %)– *ви (но) винні, несете відповідальність, відповідаєте*.

У розділі 3. «Створення позитивного зовнішнього іміджу України як засобу нейтралізації недружніх інформаційних впливів» розглянуто методичні засади протидії зовнішнім інформаційним інвективам і превентивні прийоми їх нейтралізації.

Підрозділ 3.1. «Зовнішні сучасні інформаційні агресії проти України» містить науковий аналіз конкретних інформаційних атак проти України, висвітлюються їх джерела та об'єкти.

Автор дисертації вважає, що найбільш характерними ознаками для ведення інформаційно-психологічних операцій (ворожих дій, недружніх акцій) проти України є:

- активізація контактів з опозиційними рухами і партіями, які вже існують, або з тими, які створюються;
- поява матеріалів, які в явній або прихованій формі провокують загострення внутрішніх протиріч, утримують напругу в суспільстві;
- нав'язування суспільству небажаних для нього ідей, намірів і рішень у життєво важливих сферах державної і суспільної діяльності з метою ослаблення довіри до влади, маніпулювання громадською думкою;
- поширення негативної інформації (дезінформації, приховування або спотворення інформації), яка дискредитує керівництво України;
- зростання конкурентної боротьби на ринку інформаційних послуг у національному інформаційному просторі України;

- посилення зовнішньої інформаційної експансії;
- активізація діяльності іноземних спецслужб, близьких до них організацій з прихованої підтримки опозиційних рухів;
- порушення встановленого порядку інформаційного обміну, несанкціонований доступ або необґрунтоване обмеження доступу до інформаційних ресурсів;
- протиправний збір закритої інформації;
- обмеження доступу України до світових інформаційних ресурсів;
- активізація роботи фахівців (у першу чергу, в системі державного управління), діяльність яких фінансово підтримується зовнішніми джерелами;
- зростання кількості вітчизняних ЗМІ, які належать іноземним власникам;
- підвищення заздалегідь негативної уваги іноземних ЗМІ і міжнародних структур до подій всередині України, створення іноземними державами різних наглядових, консультаційних і дорадчих органів;
- культурна експансія іноземних держав, перенасиченість ринку інформаційних послуг продукцією іноземного виробництва;
- нав'язування іноземних інформаційних технологій і створення перешкод для розробки та впровадження українських інформаційних технологій;
- стимулювання «Наукової еміграції» з України.

Таким чином, аналіз напрямів зовнішнього інформаційно-психологічного впливу на Україну, загроз національній безпеці і напрямів державної політики України в інформаційній сфері дозволяє дійти невтішного висновку про те, що на сьогодні питання забезпечення інформаційно-психологічної безпеки особи, суспільства, держави приділяється надзвичайно мало уваги. При тому, що неминучість втягування України в інформаційно-психологічну війну зумовлена її географічним розташуванням і наявністю політичних, економічних та інших інтересів навколишніх держав в Україні, що переконливо підтверджується аналізом міжнародного й національного інформаційного простору.

У підрозділі 3.2. «Імідж України в перші фази світових фінансових криз у закордонних ЗМІ» розглянуто специфіку «коливання» міжнародного іміджу України та канали його формування. Кризи, які останнім часом перетворилися на атрибут світового життя, неоднозначні за причинами й наслідками. З одного боку, кожна така криза є ударом по репутації, власності, фінансах, неможливістю подальшого розвитку за наперед визначеними сценаріями для будь-якого суб'єкта. Проте разом з цим, кожна така криза означає можливість системно-структурного оновлення, використання можливостей, які відкрилися саме через кризу. Проблема кризових комунікацій є надзвичайно актуальною для країн колишнього СРСР в цілому і для України зокрема. Автор вважає, що імідж країни досить часто визначають як економічну категорію, залишаючи поза увагою комунікативний та політологічний аспекти. Згодом це може стати ідеологічною складовою процесу ринкової трансформації економічної системи України, втіленою в поняттях соціальна відповідальність держави (влади) та бізнесу (у т. ч. транснаціонального). Таким чином, імідж держави — це база, яка визначає репутацію країни у свідомості світової спільноти в результаті діяльності тих чи інших суб'єктів, які взаємодіють із зовнішнім світом. Проблема формування позитивного іміджу України має такі складові: імідж всередині країни, зокрема на рівні інституцій та соціальних груп, а також у медійному просторі. Третя складова впливає на формування двох перших і всередині і за її межами.

Підрозділ 3.3. «Еволюція іміджу України в межах світових фінансових криз у закордонних ЗМІ (на прикладі газети «The New York Times»)» присвячено висвітленню можливостей і результатів цих змін. Автор приходять до висновку, що формування культурного іміджу на сторінках іноземної преси має ґрунтуватися на новітніх та найефективніших засобах управління.

Позитивний імідж економіки України є індикатором, що об'єктивно віддзеркалює інституційні перетворення, створює сприятливі умови для оптимального розвитку підприємництва в процесі взаємодії суспільства з інститутами держави, а використані PR-

технології стають засобом налагодження соціальних комунікацій в інформаційному суспільстві, що допомагає розв'язувати економічні проблеми та суперечності.

Розділ 4. «Інформаційна безпека соціальних комунікацій як сума технологій» присвячено аналізу інформаційної безпеки соціальних комунікацій як суми спеціальних технологій, що реалізується в системі, її структурах.

У **підрозділі 4.1. «Соціально-комунікаційні параметри сучасного суспільства»** проведено науковий аналіз його параметрів.

Сучасна демократія — це, насамперед, інформаційна демократія. Особливо це проявляється в політиці, де з прикладного інструмента засоби масової інформації поступово трансформувалися в її основний, системостворювальний механізм, якщо не перетворилися на саму суть політики.

Автор вважає, що інформаційний простір незалежної України через суб'єктивні й об'єктивні чинники перебуває в процесі становлення й розвивається досить нерівномірно. З одного боку, такий новітній вигляд масової комунікації і найсучасніший засіб масової інформації як Інтернет має стійку тенденцію до зростання, з іншого — для українського суспільства найбільш значимою складовою українського інформаційного простору залишаються засоби масової інформації. ЗМІ для більшості громадян України є основним джерелом отримання інформації про актуальні події в житті країни та світу, головним інструментом впливу на громадську думку. Отже, є всі підстави говорити про різновид інформаційної безпеки — безпеку масових соціальних комунікацій.

Інформаційну безпеку соціальних комунікацій можна розглядати, як комплекс дій, спрямованих на знешкодження або нейтралізацію інформаційних загроз не тільки в інформаційному, а й в усьому комплексі національних інтересів, стан захищеності від впливу й використання інформації, що може перешкоджати їх реалізації.

Тобто, інформаційний простір кожної держави становить певну сукупність «інформаційних внесків» (інформаційних полів різних держав, що співіснують, накладаються одне на одне), виступаючи як своєрідний «спільно-змінний» інформаційний простір. Також національний інформаційний простір визначають як ареал сприйняття вітчизняною аудиторією повідомлень засобів масової інформації.

Досліджуючи проблеми інформаційної безпеки соціальних комунікацій, доцільно розглянути поняття національної інформаційної могутності, рівень якої визначається залежно від наявності й потужності таких чинників:

- виробників національного інформаційного продукту;
- державної системи захисту інформації;
- системи формування громадської думки і впливу на суспільну свідомість (включаючи контрпропаганду, тобто нейтралізацію й знешкодження недружньої інформації та підривної пропаганди);
- системи власної зовнішньополітичної пропаганди.

Національний інформаційний продукт — спеціально створена й офіційно поширювана інформація, авторські права на яку належать громадянам, організаціям або установам України.

У підрозділі наведено конкретні технологічні параметри національного інформаційного простору, зокрема мовні потужності національного телебачення, радіо, друкованої преси, іномовлення.

У **підрозділі 4.2. «Масова свідомість як мішень деструктивних інформаційних впливів»** доведено, що роль і значення медіа-інформаційної політики в системі відносин влади й суспільства сьогодні зумовлюється тими трансформаціями, яких зазнає вся світова політика, а саме: влада деперсоналізується, набуваючи анонімності, відмовляючись від конкретних особистостей, а політичний менеджмент відсторонює від посереднього управління реальних політиків;

- посилюється роль у політичному процесі медіа-корпорацій та інформаційно-аналітичних центрів, дедалі серйознішають позиції продуцентів і користувачів інформації;
- традиційні засади соціальної структури такі, як: родина, культура та ідеології руйнуються, що компенсується посиленням релігійності нетрадиційного або екстремістського типу; у політику

дедалі активніше втручаються маргінальні соціальні рухи, принципово відчужені від традиційних ідеологічних побудов;

- насильство у внутрішній та зовнішній політиці формально послаблюється, але його стає у повсякденному житті більше, що перетворюється на одну з основних проблем «суспільства масового споживання»;

- водночас таке «тихе» насильство здатне час від часу досягти певної критичної маси, внаслідок чого відбуваються події, подібні до американської трагедії 11 вересня.

Із близько 800 офіційно зареєстрованих в Україні електронних мас-медіа близько 80 % є недержавними, а за участю держави створюється лише 5 % (у США — 70 – 80 %, у країнах Європи — 20 – 50 %). Однак економічна незалежність ЗМІ ґрунтується не на підтримці споживачів, а на «вливаннях» з боку фінансово-політичних угруповань, що стурбовані реалізацією своїх корпоративних інтересів. Тому звичними стали акти медіа-інформаційного терору, спрямованого проти конкурентів.

Інколи в ролі «конкурента» виступають і державні структури, проти представників яких влаштовуються псевдодемократичні кампанії із цілеспрямованої дифамації на кшталт «касетного скандалу», що зводяться до цькування та залякування з використанням засобів мас-медіа, ненасильницьких вуличних походів і демонстрацій тощо.

Особливістю професійно організованого медіа-інформаційного терору є його непрозорість або напівпрозорість. Зазвичай він може бути виявлений і доведений лише в результаті проведення спеціальних експертиз, спрямованих на виявлення справжньої інформації. Для цього потрібні спеціальні антидифамаційні служби, яких в Україні сьогодні немає.

Технологічний вимір ІТ пов'язаний з хакерством та іншими видами кіберзлочинності. Високий ступінь залежності України від імпортованих комп'ютерів та інших інформаційних систем (із програмним забезпеченням включно) уже на цьому етапі створює ризики організованих хакерських атак, здатних якщо не паралізувати, то серйозно пошкодити інформаційні банківські, енергетичні, транспортні та інші комунікаційні мережі.

Медіа-інформаційний терор (МІТ або медіа-кілерство) належить до того особливого виду «м'якого» інформаційно-психологічного терору, що безпосередньо причетний до нищення так званої знаково-символьної інфраструктури. Відповідно, як президентські комісії з критичної інфраструктури, — це не зброя масового ураження, а зброя ураження масової свідомості шляхом її деконсолідації, роз'єднання.

Практично будь-який політик, задіяний у складному «павутинні» політичних відносин і стосунків, представляє певні структури, організації, установи та інституції. Отже, медіа-атаки, спрямовані на персоналії, насправді, є атаками проти відповідних суспільно-державних структур.

Мас-медіа використовуються насамперед з метою психологічної обробки масової свідомості для ліквідації «імунних бар'єрів» самозбереження та самозахисту, ігнорування елементарних правил особистої та громадської безпеки, насадження відчуття приреченості тощо. Для цього використовуються прийоми зняття природжених табу та естетизації психопатичної поведінки й різноманітних збочень із вбивствами та фізичним і психологічним насильством, героїзацією криміналітету. І навпаки, у дусі «операційного кодування» відбувається дегероїзація працівників спецслужб, правоохоронних органів, ветеранів війни та праці тощо. У цьому розумінні медіа-тероризм, зазвичай, передують актам «матеріального» тероризму.

Україну постійно й майже на всіх рівнях репрезентують як наскрізно корумповану та криміналізовану державу, де масово поширюються ВІЛ-інфекція та наркоманія тощо. Причому багато негативних сюжетів західних мас-медіа з «мазохістською завзятістю» підхоплюють вітчизняні медіа. Часто-густо вони й самі «підкидають» такі сюжети Заходу. Прикладом тому є дезінформація напередодні атак на Америку (отримана нібито каналами СБУ й згодом нею ж спростована) щодо діяльності в Україні близько десяти зарубіжних терористичних центрів. Що ж до системи контрпропаганди, то її, попри всі розмови про необхідність, у державі фактично немає.

Отже, в умовах наростання загроз з боку міжнародного тероризму постає потреба у прискоренні процесу впровадження Доктрини інформаційної безпеки України, вжитті заходів щодо активного державно-правового регулювання інформаційних процесів з метою попередження

та відвернення інформаційних загроз, в опрацюванні нормативно-правових стандартів інформаційної безпеки у всіх трьох її вимірах (технологічному, комунікаційному та психологічному), у підготовці фахівців та створенні спеціальних експертних центрів, служб і груп у сфері медіа-інформаційної безпеки та медіа-політики.

Підрозділ 4.3. «Методичні та практичні рекомендації впровадження Доктрини інформаційної безпеки у сфері соціальних комунікацій України» містить методичні та практичні рекомендації Доктрини інформаційної безпеки України як важливої складової інформаційної та національної безпеки України, яка в цілому полягає у таких положеннях:

- формування та реалізація державної політики у сфері масової інформації;
- підготовка пропозицій щодо вдосконалення комплексного правового, організаційного, фінансового, науково-технічного та іншого забезпечення масово-інформаційної безпеки України;
- розробка цільових програм розвитку інформаційної сфери України, захисту і від внутрішніх, і від зовнішніх загроз;
- формування державної політики щодо розробки й реалізації забезпечення масово-інформаційної безпеки України;
- підготовка пропозицій щодо подальшого вдосконалення правового, методичного, науково-технічного й організаційного забезпечення масово-інформаційної безпеки України;
- розробка системи інформаційно-психологічної (індивідуальної та колективної) безпеки.

Інформаційна доктрина визначає: національні інтереси України в масово-інформаційній сфері; основні — внутрішні та зовнішні — загрози цим інтересам і шляхи їх нейтралізації; пріоритетні напрями та першочергові заходи щодо реалізації цих інтересів, для підтримання яких необхідно:

- впровадити використання інформаційно-масової інфраструктури в інтересах суспільного розвитку, консолідації українського суспільства, духовного відродження багатонаціонального народу України;

- удосконалити систему формування, збереження й раціонального використання інформаційних ресурсів, що становлять основу науково-технічного й духовного потенціалу України.

А також забезпечити практичну реалізацію:

- конституційних прав й свобод людини і громадянина на вільний пошук, отримання, передачу, створення і поширення інформації будь-яким законним способом;
- одержання достовірної інформації про дійсний стан навколишнього середовища;
- безумовне дотримання конституційних прав і свобод людини й громадянина на особисту й сімейну таємницю, таємницю листування, телефонних переговорів, поштових, телеграфних та інших повідомлень, на захист особистої гідності і честі;
- зміцнення механізмів правового регулювання відносин у сфері охорони інтелектуальної власності;
- дотримання і виконання вимог, встановлених українським законодавством щодо виправданих обмежень на доступ до інформації, яка вважається конфіденційною;
- свободи масової інформації та заборону цензури з політичних міркувань;
- заборони пропаганди, агітації, реклами, які сприяють або можуть сприяти розпаленню соціальної, расової, національної або релігійної ненависті й ворожнечі;
- збір, зберігання, використання й поширення інформації про приватне життя особи без їх згоди та іншої інформації, доступ до якої обмежений чинним законодавством.

Друга складова національних інтересів України в масово-інформаційній сфері визначається потребою в адекватності, реальності інформаційного забезпечення державної політики, необхідністю системного і систематичного доведення до української й міжнародної громадськості достовірної інформації про державну політику України, необхідністю роз'яснення її офіційної позиції щодо соціально резонансних подій українського й міжнародного життя, забезпеченням можливості вільного доступу громадян до відкритих державних інформаційних ресурсів.

Третя складова національних інтересів України в масово-інформаційній сфері передбачає необхідність розвитку сучасних інформаційних технологій, вітчизняної індустрії оперативної масової інформації, у тому числі індустрії засобів телекомунікацій зв'язку, вихід українського національного масово-інформаційного продукту на світовий ринок.

Для досягнення цього необхідно: створити адекватну вимогам часу і реаліям сьогодення модель національного інформаційного простору; розвивати й удосконалювати його інфраструктуру; розширювати сектор державних і недержавних ЗМІ в міжнародній масово-інформаційній кооперації.

У **Висновках** узагальнено результати проведеного дослідження та викладено основні положення дисертації.

В результаті проведеного дисертаційної праці було розглянуто сутність і структуру ворожих інформаційно-психологічних впливів, зокрема, інформаційних інтервенцій, їх роль і місце у сфері міжнародних відносин.

Встановлено, що зміст соціальних комунікацій здатен деструктивно впливати на свідомість, підсвідомість і, в результаті, поведінку людей, що становить кінцеву мету інформаційних агресій.

Відстежено також проблему агресивних впливів, зокрема, інформаційних агресій у соціальних комунікаціях у зв'язку із зростаючою інтенсивністю їх дестабілізуючого впливу.

Проаналізовано особливості інформаційно-психологічної боротьби як засобу політико-дипломатичної, економічної і духовно-ідеологічної експансії боротьби держав в мирні та воєнні часи.

Серед невирішених проблем у сфері знешкодження інформаційних інтервенцій та агресій слід відзначити відсутність:

- формування та послідовного впровадження єдиної державної політики стосовно проблеми захисту масової свідомості;
- функціонування системи підготовки кадрів для здійснення конкретних заходів щодо забезпечення інформаційної безпеки;
- достатнього технологічного інструментарію, необхідного для оцінювання завданих збитків;
- методичної бази та ефективних механізмів для захисту масової свідомості від негативного впливу;
- існування національної самосвідомості — масової свідомості, яка об'єднувала б переважну більшість населення країни та служила б ідеї розвитку держави і суспільства.

Здійснено класифікацію інформаційно-психологічного компоненту соціальних комунікацій соціально-політичної сфери, що використовуються у сучасній політичній боротьбі.

Виявлено, що з бурхливим розвитком інформаційної сфери, який є прикметною рисою сучасної епохи, посилюється інформаційне протистояння у світі, що отримало назву «інформаційних війн».

Розроблено основні принципи і напрями нейтралізації інформаційних агресій, зокрема, превентивної, випереджувальної контрпропаганди, що передбачає створення адекватного об'єктивній реальності, привабливого для внутрішньої і закордонної аудиторії, позитивного іміджу України. Це можливо лише за умови об'єднання зусиль як на державному, так і на міжнародному рівнях громадського суспільства, усіх його інституцій.

Розроблено методичні та практичні рекомендації з впровадження Доктрини в інформаційній політиці держави, які стосуються національних інтересів України в масово-інформаційній сфері; внутрішніх та зовнішніх загроз цим інтересам і шляхів їх нейтралізації; пріоритетних напрямів та першочергових заходів щодо реалізації цих інтересів. Акцентується увага на прискоренні процесу застосування методичних та практичних рекомендацій Доктрини інформаційної безпеки України, вжитті заходів щодо активного державно-правового регулювання інформаційних процесів з метою попередження та відвернення інформаційних загроз, в опрацюванні нормативно-правових стандартів інформаційної безпеки у всіх трьох її вимірах (технологічному, комунікаційному та психологічному), у підготовці фахівців та створенні спеціальних експертних центрів, служб і груп у сфері медіаінформаційної безпеки та медіаполітики.

Список опублікованих праць за темою дисертації

Статті в наукових фахових виданнях

З теми дисертаційної роботи автор опублікував п'ять наукових статей у виданнях ВАК:

1. Чувакова Олександра. Імідж України в першу фазу світових фінансових криз. / Олександра Чувакова. // *Studia methodologica*. — Тернопіль : Редакційно-видавничий відділ ТНПУ ім. В. Гнатюка. — 2009. — Вип. 29. — С. 32 – 36.
2. Чувакова Олександра. Еволюція іміджу України в межах світових фінансових криз 1998 – 99, 2008 – 2009 рр. в газеті *The New York Times*. / Олександра Чувакова. // *Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. / Серия «Филология. Социальные коммуникации»* — Т. 23 (62). — Часть 2. — 2010. — Симферополь. — С. 432 – 436.
3. Чувакова Олександра. Імідж України в сучасному світі. / Олександра Чувакова. // *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики*. — Львів : ЛНБ ім. В. Стефаника, 2011. — С. 420 – 424.
4. Чувакова Олександра. Інформаційні агресії проти України. / Олександра Чувакова. // *Наукові записки*. — К. : Інститут журналістики, 2011. — Т. 11. — С. 87 – 89.
5. Чувакова Олександра. Інформаційні агресії як деструктивний фактор сучасного комунікативного процесу. / Олександра Чувакова. // *Діалог : медіа-студії : зб. наук. пр.* — 2011. — Вип. 13. — С. 92 – 95.

АНОТАЦІЯ

ЧУВАКОВА О. О. Технології інформаційної безпеки в системі соціальних комунікацій — Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.06 — прикладні соціально-комунікаційні технології. — Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України. – Київ, 2012.

У дисертації вперше в теорії соціальної комунікації досліджена проблема забезпечення інформаційної безпеки соціальних комунікацій в умовах перманентних інформаційних агресій. У дослідженні здійснено маркетинг загроз і небезпек для соціальних комунікацій, можливість і доцільність методів і прийомів їх нейтралізації та знешкодження, запропоновано авторський підхід до створення дієвої системи інформаційної безпеки соціальних комунікацій.

Безпека соціальних комунікацій — це такий їх стан, який забезпечує стабільний розвиток суспільства, відбиває інтереси всіх його соціальних груп, сприяє консолідації нації й дозволяє ефективно розв'язувати завдання економічного, соціального та культурного розвитку.

Розроблено методичні та практичні рекомендації щодо Доктрини інформаційної безпеки, яка визначає: національні інтереси України в масово-інформаційній сфері; основні — внутрішні та зовнішні — загрози цим інтересам і шляхи їх нейтралізації; пріоритетні напрями та першочергові заходи з реалізації цих інтересів.

Ключові слова: інформаційна безпека, соціальні комунікації, інформаційні агресії, національний інформаційний простір, позитивний імідж, безпека соціальних комунікацій, національні інтереси, національний інформаційний продукт, інформаційно-масова інфраструктура.

АННОТАЦИЯ

ЧУВАКОВА А. О. Технологии информационной безопасности в системе социальных коммуникаций — Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук по социальным коммуникациям по специальности 27.00.06 — прикладные социально-коммуникационные технологии. — Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Министерство образования и науки, молодежи и спорта Украины. – Киев, 2012.

В диссертации впервые в теории социальной коммуникации исследована проблема обеспечения информационной безопасности социальных коммуникаций в условиях перманентных информационных агрессий. В исследовании сделан маркетинг угроз и опасностей для социальных коммуникаций, возможность и целесообразность методов и приемов их нейтрализации и обезвреживания, предложено авторский подход к созданию действенной системы информационной безопасности социальных коммуникаций.

Данная работа является междисциплинарным исследованием. Согласно поставленной цели в диссертации наряду с работами по политологии и культурологии, имиджеологии, теории и практики информационной борьбы и теории социальных коммуникаций широко используются научные разработки по философии, общей теории права, отраслевых юридических наук, журналистики, теории коммуникации, социологии, в том числе социологии массовой коммуникации и социологии общественного мнения, статистики, психологии, менеджмента, маркетинга и рекламы.

Главной функцией любого государства является обеспечение максимально благоприятных условий для жизни и деятельности общества и своих граждан, защиту жизненно важных интересов человека, общества и государства от угроз и опасностей. Одним из наиболее распространенных и часто применяемых средств информационно-психологического воздействия является так называемая «информационная агрессия», которая сегодня представляет собой «оружие массового психологического воздействия». Тема диссертационной работы определена исследованием особенностей современного «информационного оружия» в условиях глобального информационного общества, раскрытии современных тенденций проявления информационных агрессий и возможностей национальной политической и информационной безопасности в их эффективном и своевременном обезвреживании.

Безопасность социальных коммуникаций — это такое их состояние, которое обеспечивает стабильное развитие общества, отражает интересы всех его социальных групп, способствует консолидации нации и позволяет эффективно решать задачи экономического, социального и культурного развития.

Формирование национальных интересов в любом обществе представляет собой чрезвычайно сложный процесс, в ходе которого взаимодействуют и противодействуют специфические интересы как частные, так и групповые (различных общественных групп и образований, в том числе национально-этических и религиозных). Именно в ходе этих контактов производится и формируется система национальных социальных коммуникаций.

Социально-коммуникационные интересы личности состоят в возможности полном обеспечении конституционных прав и свобод, личной информационной безопасности. Интересы общества состоят в укреплении реальной, а не виртуальной демократии, создании правового, социального государства, достижении и удержании общественного согласия. Интересы государства состоят в сохранении суверенитета и территориальной целостности Украины, в безусловном обеспечении законности и правопорядка, в достижении и удержании экономической и политической стабильности.

Информационная безопасность представляет собой одновременно не только инструмент страхования социальных коммуникаций и нейтрализации вражеских и недружественных информационных воздействий, но и его результат; в условиях обострения внутренние и внешние противоречия из всех составляющих информационной безопасности на первое место выдвигается ее политический компонент.

В связи с этим, актуальность диссертационного исследования обусловлена: необходимостью разработки и внедрения в практику эффективной системы информационной защиты социальных коммуникаций; необходимостью в уточнении и совершенствовании отдельных положений теории информационного противостояния, необходимостью научного анализа форм и методов информационно-психологической защиты национального информационного пространства от информационных агрессий; необходимостью в уточнении и разработке практических рекомендаций по повышению эффективности национальной информационной политики и обеспечения

надлежащего уровня обеспечения ее безопасности. Изучение и анализ научных разработок по теме диссертационного исследования позволили сделать вывод о ее междисциплинарном характере.

Разработаны методические и практические рекомендации относительно Доктрины информационной безопасности, которая определяет: национальные интересы Украины в массово-информационной сфере; основные — внутренние и внешние — угрозы этим интересам и способы их нейтрализации; приоритетные направления и первоочередные мероприятия по реализации этих интересов.

Ключевые слова: информационная безопасность, социальные коммуникации, информационные агрессии, национальное информационное пространство, положительный имидж, безопасность социальных коммуникаций, национальные интересы, национальный информационный продукт, информационно-массовая инфраструктура, Доктрина информационной безопасности.

ANNOTATION

CHUVAKOVA O.O. Information Security Technologies in the social-communication manuscript—Manuscript.

Thesis for candidate degree of social communications, specialty 27.00.06-applied social-communication-tehnologies. – Kyiv National Taras Shevchenko University, Ministry of education and science, youth and sport of Ukraine. – Kyiv, 2012.

For the first time in the theory of social communication investigated the problem of information security social communication in permanent information aggressions. In research by marketing threats and dangers for social communications, the possibility and feasibility of methods and techniques of neutralization and disposal is proposed author's approach to creating an effective information security system of social communication.

Security Social Communications is the condition, ensuring a stable society, reflecting the interests of all social groups, promoting consolidation and effectively meet the challenges of economic, social and cultural development.

The implemtetion of Doctrine of Information Security of Ukraine as a states: national interests of Ukraine in the of mass-informative field, basic–internal and ones–threats to those interests and ways to neutralize them; priority fields and measures for priority realization of these interests.

Keywords: information security, social communication, information aggression, national information space, positive image, security, social communication, national interests, national information product, information-massive infrastructure, the concept of information-psychological security